

POSTANOWIENIE

Dnia 17 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło

w sprawie z powództwa K. W.
przeciwko W. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.
o przywrócenie do pracy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 17 maja 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w W.
z dnia 28 stycznia 2016 r., sygn. akt XXI Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 28 stycznia 2016 r. w sprawie z powództwa K.W. przeciwko W. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. o przywrócenie do pracy, na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w W. (którym przywrócono powoda do pracy u pozwanej i zasądzone od pozwanej na rzecz powoda wynagrodzenie za cały okres pozostawania bez pracy od dnia 1 kwietnia 2015 r. w kwotach po 2.610 zł brutto miesięcznie, pod warunkiem podjęcia zatrudnienia w terminie 7 dni od uprawomocnienia się wyroku), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2.610 zł tytułem wynagrodzenia za okres

pozostawania bez pracy, pod warunkiem zgłoszenia gotowości do podjęcia pracy w terminie 7 dni od 28 stycznia 2016 r., a w pozostałym zakresie oddalił powództwo o wynagrodzenie za okres pozostawania bez pracy oraz oddalił apelację w pozostałym zakresie.

Powód zaskarżył powyższy wyrok w części, tj. w zakresie, w jakim ograniczone zostało wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy do kwoty 2610 zł. Skargę oparto na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego: 1/ art. 8 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na niesformułowaniu, jakie zasady współżycia społecznego zostałyby naruszone przez wypłatę powodowi wynagrodzenia za cały okres pozostawania bez pracy, a poprzestanie jedynie na uznaniu, że przyznane powodowi wynagrodzenie za cały czas pozostawania bez pracy stanowi nadużycie prawa wynikającego z ochrony przewidzianej przepisami ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. 2014 r., poz. 167 ze zm.), ponieważ organizacja związkowa odmawiając wyrażenia zgody na zwolnienie powoda, nie wykazała pełnego obiektywizmu w przyznaniu powodowi ochrony wynikającej z jego funkcji związkowej, co miało polegać na podpisaniu przez powoda jako przewodniczącego związku pisma do pracodawcy, w sytuacji gdy Sąd uznał, iż w okolicznościach sprawy skorzystanie przez powoda z ochrony było uprawnione i nie stanowiło nadużycia prawa podmiotowego, ponadto Sąd nie wykazał, że w danej indywidualnej i konkretnej sytuacji, wyznaczone przez obowiązujące normy prawne typowe zachowanie podmiotu korzystającego ze swego prawa, jest ze względów moralnych, wyznaczających zasady współżycia społecznego, niemożliwe do zaakceptowania, ponieważ w niniejszej, nietypowej sprawie zagraża podstawowym wartościom, na których opiera się porządek społeczny i którym prawo powinno służyć; 2/ art. 47 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na ograniczeniu wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy w sytuacji, gdy powodowi, jako pracownikowi szczególnie chronionemu na podstawie ustawy o związkach zawodowych, w związku przywróceniem go do pracy przysługuje wynagrodzenie za cały czas pozostawania bez pracy. Powód podniósł również zarzut naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy: art. 328 k.p.c., przez brak wskazania w uzasadnieniu wyroku

wszystkich podstaw rozstrzygnięcia oraz brak wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku, polegające na pominięciu wskazania, jakie konkretnie klauzule generalne w świetle ustalonych faktów potwierdzają tezę, że wypłata powodowi wynagrodzenia za cały okres pozostawania bez pracy naruszy zasady współżycia społecznego.

Skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Zdaniem skarżącego, w sprawie istnieje istotne zagadnienie prawne: czy w świetle treści art. 8 k.p., wyrażającego klauzulę generalną nadużycia prawa podmiotowego, możliwa jest odmowa lub ograniczenie zasądzenia wypłaty wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy, o którym mowa w art. 47 k.p., w przypadku pracowników szczególnie chronionych na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych, w sytuacji gdy Sądy obu instancji uznały, iż fakt skorzystania przez pracownika z ochrony wynikającej z ustawy nie stanowił nadużycia prawa, a przyczyna wskazana w wypowiedzeniu umowy o pracę uzasadniała skorzystanie z tej ochrony oraz czy w niniejszych okolicznościach wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy podlega takiej same ochronie, jak wynagrodzenie za pracę, w związku z czym nie jest możliwe potraktowanie 8 k.p. jako przepisu nadrzędnego w stosunku do przepisu art. 47 k.p., a jego zastosowanie nie może prowadzić do uchylenia bądź zmiany obowiązujących przepisów prawa o charakterze bezwzględny. W uzasadnieniu wniosku skarżący podniósł, że Sąd Najwyższy nie wypowiadał się dotychczas co do możliwości odmowy lub ograniczenia wypłaty wynagrodzenia za cały okres pozostawania bez pracy należnego na podstawie art. 47 k.p., w przypadku pracowników szczególnie chronionych na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych w sytuacji takiej, jak przedstawiona w skardze.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana wniosła o odrzucenie skargi kasacyjnej co do kwoty 261,91 zł, odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania. Sąd Najwyższy nie znalazł jednak podstaw do jej odrzucenia w zakresie, w jakim wnosi o to pozwana w odpowiedzi na skargę. Zakres zaskarżenia został bowiem przez powoda jednoznacznie określony w petitum skargi, w związku z czym zawarte w uzasadnieniu skargi określenie „wynagrodzenia za godziny nadliczbowe” uznać należy za oczywistą omyłkę pisarską.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym m.in. na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie

podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyslać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/8, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania tej przesłanki przedsądu, jaką jest występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści

przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, przez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Nie każde więc orzeczenie, nawet błędnie wydane, zasługuje na kontrolę w postępowaniu kasacyjnym (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 18 marca 2004 r., I PK 620/03, LEX nr 513011; z dnia 8 lipca 2004 r., II PK 71/04, LEX nr 375715 i z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że skarga kasacyjna w zakresie wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania oraz jego uzasadnienia nie spełnia wymagań stawianych temu nadzwyczajnemu środkowi zaskarżenia. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 i z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). Natomiast sformułowane we wniosku zagadnienie prawne zostało już wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

W przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy obniżył zasądzone powodowi wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy do kwoty odpowiadającej wynagrodzeniu za jeden miesiąc z uwagi na okoliczność, że powód podjął w imieniu związku zawodowego decyzję w swojej własnej sprawie, co Sąd uznał za nadużycie uprawnień związkowych. Jak wskazał na to Sąd Najwyższy w wyroku z

dnia 7 maja 2014 r., III PK 109/13 (OSNP 2015 nr 10, poz. 133), klauzula generalna zawarta w art. 8 k.p., zwana niekiedy „klauzulą nadużycia prawa”, upoważnia sąd do oceny, w jakim zakresie, w konkretnym stanie faktycznym, działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie jego prawa i nie korzysta z ochrony prawnej (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2009 r., I PK 48/09, LEX nr 529757; z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 78/10, LEX nr 725005; z dnia 12 stycznia 2011 r., II PK 89/10, LEX nr 737386; z dnia 2 października 2012 r., II PK 56/12, LEX nr 1243024). Nie jest przy tym możliwa taka wykładnia art. 8 k.p., która zawierałaby swoiste wytyczne, w jakich (kazuistycznych) sytuacjach sąd powszechny miałby uwzględnić albo nie uwzględnić zarzutu sprzeczności żądania pozwu z tym przepisem. Stosowanie art. 8 k.p. (podobnie jak art. 5 k.c.) pozostaje zatem w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności konkretnej sprawy. W oderwaniu od tych konkretnych okoliczności nie można formułować ogólnych dyrektyw co do stosowania tego przepisu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 1967 r., I PR 415/67, OSPiKA 1968 nr 10, poz. 210, z glosą Z. Ziemińskiego oraz uchwałę z dnia 17 stycznia 1974 r., III PZP 34/73, OSNCP 1975 nr 1, poz. 4; PiP 1978 nr 7, s. 161 z glosami S. Sołtysińskiego i Z. Ziemińskiego, a także wyroki z dnia 10 lutego 2012 r., II PK 144/11, LEX nr 1167470; z dnia 26 czerwca 2012 r., II PK 275/11, Monitor Prawa Pracy 2012 nr 11, s. 584-587). Ocena, czy w konkretnym przypadku ma zastosowanie norma art. 8 k.p., mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70, OSNCP 1971 nr 3, poz. 53; PiP 1972 nr 10, s. 170, z glosą K. Piaseckiego; z dnia 15 września 1999 r., III CKN 339/98, OSNC 2000 nr 3, poz. 58; OSP 2000 nr 4, poz. 66, z glosą A. Szpunara; z dnia 4 lipca 2002 r., I CKN 837/00, LexPolonica nr 376352 oraz z dnia 30 października 2003 r., IV CK 151/02, LexPolonica nr 1630441).

Zauważyć należy, że orzecznictwo sądowe dopuszcza w określonych okolicznościach faktycznych konkretnej sprawy możliwość oddalenia powództwa (w całości bądź w części) na podstawie art. 8 k.p. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2006 r., III PK 12/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 90; z dnia 8 stycznia

2008 r., II PK 112/07, LEX nr 448139; z dnia 9 lutego 2007 r., I BP 15/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 92; z dnia 26 czerwca 2012 r. II PK 275/11, Monitor Prawa Pracy 2012 nr 11, s. 584-587).

W judykaturze wypowiedziano się również w kwestii możliwości miarkowania świadczeń związanych z wadliwym rozwiązaniem stosunku pracy, w tym wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy, w oparciu o art. 8 k.p. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2010 r., I PK 10/10, LEX nr 602199; z dnia 3 grudnia 2010 r., I PK 126/10, LEX nr 821055; z dnia 8 marca 2013 r., II PK 208/12, OSNP 2013 nr 21-22, poz. 252; z dnia 24 lipca 2013 r., I PK 16/13, LEX nr 1392612; z dnia 10 lutego 2012 r., II PK 144/11, LEX nr 1167470; z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 78/10, LEX nr 725005; z dnia 7 marca 2012 r., II PK 240/11, Monitor Prawa Pracy 2012 nr 7, s. 373-375). Ocena, czy w danej sprawie ma zastosowanie art. 8 k.p., mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego, wobec czego ta sfera w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadkach szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia prawa (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 kwietnia 2014 r., II PK 193/13, LEX nr 1495939; z dnia 24 lipca 2013 r., I PK 16/13, LEX nr 1392612; z dnia 22 lipca 2009 r., I PK 48/09, LEX nr 529757; z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 78/10, LEX nr 725005). Ponadto nie jest możliwa taka wykładnia art. 8 k.p., która zawierałaby swoiste „wytyczne”, w jakich (kazuistycznych) sytuacjach sąd powszechny miałby uwzględnić albo nie uwzględnić zarzuty pracodawcy o sprzeczności żądania pracownika z art. 8 k.p., nawet gdyby dotyczyło to pracownika szczególnie chronionego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2012 r., III PK 70/11, LEX nr 1215290). Natomiast do kwestii nadużycia prawa w przypadku korzystania z ochrony przed rozwiązaniem stosunku pracy w związku z pełnieniem funkcji w organizacji związkowej odniósł się Sąd Najwyższy między innymi w wyroku z dnia 30 stycznia 2008 r., I PK 198/07 (Monitor Prawa Pracy 2008 nr 6, s. 316). Podnoszone przez skarżącego problemy prawne na tle wykładni art. 8 k.p. zostały zatem wyjaśnione w judykaturze we zakresie, w jakim jest to możliwe z uwagi na wskazaną wyżej specyfikę regulacji zawartej w tym przepisie.

Konkludując: wobec niewykazania istnienia powołanej w skardze kasacyjnej

przesłanki przedsądu, z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało orzec jak w sentencji. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800).